

ALERGIJE NA ZDRAVILA

V današnjem času se velik del populacije zdravi z zdravili na recept, brez recepta ali pa posega po prehranskih dopolnilih. Vsak lahko doživi neugodno reakcijo na zdravilo pri prevelikem odmerjanju zdravila, zaradi neželenega učinka zdravila ali hkratnega jemanja več zdravil. Druga skupina neugodnih reakcij (6-10%) pa so preobčutljivostne reakcije (neprenosljivost zdravila), idiosinkrazije (dedno pogojene motene funkcije encimov) ali imunološke reakcije na zdravilo - alergije.

Vsako zdravilo lahko povzroči alergijsko reakcijo. Na razvoj preobčutljivosti vplivajo način dajanja zdravila (npr. intravensko), trajanje zdravljenja (dolgotrajno) in pogostost jemanja zdravila. Ljudje, ki so imeli reakcijo po enem zdravilu, imajo 15 - krat večjo možnost, da se pri njih razvije alergijska reakcija tudi po kakšnem drugem zdravilu.

Kako ugotovimo alergijo na zdravila?

Preobčutljivost na kakšno zdravilo se običajno pokaže v prvih dneh jemanja zdravila, lahko pa celo nekaj dni po koncu zdravljenja. Odziv je različen: glavobol, prebavne motnje (driska), slabost, na koži bolnik opaža srbeče izpuščaje. Kožni simptomi so najpogostejši. Urtikarija (koprivnica) in angioedem (oteklost kože in sluznic) se lahko pojavita kmalu po zaužitju zdravila, znaki pa običajno izginejo po prenehanju jemanja zdravila. Lahko so prizadeti tudi drugi organski sistemi: dihala (rinitis, astma, kašelj), prebavila (slabost, bruhanje, driska), ledvice, živčevje (epilepsija, nevritis) in krvni obtok. V najhujši obliki pride do anafilaktičnega šoka, ki lahko povzroči tudi smrt, če pacienta takoj ustrezno ne zdravimo.

Kasne alergijske reakcije na zdravila, ki so posledica drugih, kompleksnih imunskih reakcij, povzročenih z drugimi vrstami protiteles, imunskimi kompleksi in različnimi imunskimi celicami, pa se odražajo z različnimi kožnimi izpuščaji, s spremembami krvne slike, vnetjem žilja, prizadetostjo ledvic, jeter, pljuč, srca in sklepov.

Preobčutljivost na določeno zdravilo se lahko dokaže s kožnimi testi, krvnimi preiskavami, najzanesljivejša pa je obremenitev organizma z nizkimi odmerki zdravila, ki pa se izvaja v bolnišnici.

Na katera zdravila smo ljudje najpogosteje alergični?

Med najpogostejšimi skupinami zdravil so antibiotiki (penicilini), nesteroidni antirevmatiki, redkeje pa rentgenska kontrastna sredstva, mišični relaksanti in antiepileptična zdravila. Za nastanek alergijske reakcije so pomembni tudi genetski faktorji, predvsem način kako presnavljamo zdravilo, in morebitno istočasno prebolevanje okužb.

Posebna skupina alergijskih reakcij na zdravila so **fotoalergijske dermatoze**. Svetloba aktivira fotoalergen (v tem primeru učinkovina ali druga sestavina zdravila), ki je vstopil skozi kožo ali je prišel v kožo preko prebavil, tako da se veže na beljakovine v koži.

Spremenjena beljakovina aktivira imunski sistem in nastanejo kožne spremembe. Pomembni fotosenzibilizatorji med zdravili so antidepresivi, antipsihotiki, antihipertenzivi, estrogeni in gestageni, diuretiki, protimikrobna zdravila (kinoloni), izvleček šentjanževke, amiodaron, tretinoin, karbamazepin, peroralni antidiabetiki...

Bolnikom, ki prejema eno ali več od teh zdravil, svetujemo, da upoštevajo splošna navodila za zaščito pred soncem: izogibajo naj se neposrednemu soncu od 11. do 16. ure, nosijo naj zaščitna pokrivala in sončna očala ter uporabljajo hipoalergena sredstva za sončenje z višjimi zaščitnimi faktorji.

Kako naj ravnamo ob alergijski reakciji na neko zdravilo?

Takojšen obisk zdravnika in tudi takojšnje zdravljenje je potrebno, če bolnik jemlje ali je nedavno jemal zdravilo ter če se v prvi uri po prejetju zdravila pojavijo simptomi in znaki zgodnje alergijske reakcije – srbenje kože, koprivnica, otekanje okrog oči in ustnic, hripavost, težko dihanje, slabost, bruhanje, driska, bolečine v trebuhu, vrtoglavica, izguba zavesti. Pozneje pa je treba biti pozoren na znake kasnih alergijskih reakcij, ki se lahko kažejo z različnimi spremembami kože, utrujenostjo, bledico, povišano telesno temperaturo, otekljami sklepov, težkim dihanjem, nepravilnim delovanjem jeter...

Med zdravili za zdravljenje takojšnje alergije na zdravila izbiramo med **antihistaminiki**, ki blažijo srbež kože pri koprivnici, zmanjšajo srbež in izcedek iz oči ali nosu, **glukokortikoidi**, ki so protivnetna zdravila, in če je potrebno tudi adrenalinom, ki se uporabi pri anafilaktični reakciji, kjer je zaradi prizadetosti dihal in srčno žilnega sistema lahko ogroženo tudi bolnikovo življenje. Zdravljenje alergijskih reakcij na zdravila se po potrebi nadaljuje tudi v bolnišnici z drugimi zdravili in postopki, kot so na primer infuzije in transfuzije, dovajanje dodatnega kisika ...

Ali je možno kako ozdraviti alergijo na zdravila?

Če je zdravilo, ki povzroča alergijsko reakcijo, nujno potrebno in ima bolnik le koprivnico, včasih zadošča hkratno prejetje antihistaminika. Bolnike, ki so imeli anafilaktično reakcijo, in zdravilo vseeno nujno potrebujejo, pa zdravimo s specifično desenzibilizacijo – to pomeni, da s postopnim stopnjevanjem odmerkov zdravila pri bolniku dosežemo zmanjšano preobčutljivost na zdravilo. Ta traja le, dokler se zdravilo redno prejema.

Ali obstaja preventiva pred pojavi alergij?

Osnova preventive je zdrav imunski sistem. Za optimalno delovanje imunskega sistema je potrebna dobra fizična kondicija, dobra presnovna zaloga v telesu (dobro delujoča jetra z zalogo vitaminov, beljakovine), odziven imunski sistem (ne izčrpan zaradi vnetij, okužb, stresov) in dodatek vitamina D.

Za zdravljenje nekaterih akutnih simptomov alergij (koprivnica, izcedek iz nosu, oči, fotodermatoze) so zelo učinkovita tudi **homeopatska zdravila**, zato se v takem primeru velja obrniti na lekarno, ki ima zaposlenega farmacevta s temi specialnimi znanji.

Najbolje je, da zdravilo, za katerega sumimo, da je povzročilo alergijsko reakcijo, bolnik nikoli več ne uporabi in da se izogiba tudi kemijsko podobnim zdravilom kar pa se lahko pozanima pred jemanjem novega zdravila pri zdravniku ali farmacevtu v lekarni.

Zapisala: *Tanja Zorin mag.farm.spec.*